NURMIJÄRVI
Mt 132 parannushanke arkeologinen tarkkuusinventointi kivikautisella asuinpaikalla Numlahti 2022

Juuso Koskinen

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Sisältö

Perustiedot **2**
Kartat **3**
Tarkkuusinventointi **5**
Tulos **7**
Lähteet **7**
Kuvia tutkimusalueelta **8**
Koeojat, havainnot ja löydöt **9**

Kansikuva: Aikaisempi Lopentien linjaus tutkimusalueen kohdalla, kaakkoon kuvattuna.

Perustiedot

Tutk.lupa: MV/19/05.04.01.02/2022

Alue: Lopentien varteen suunnitellun kevyenliikenteen väylän kohta Kuhakosken ja Hongisojantien välillä, osaksi kivikautisen asuinapaikan Numlahti (543010020) muinaisjäännösalueella, noin 5,7 km lounaaseen Nurmijärven kirkolta.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko suunnitellun kevyenliikenteen väylän kohdalla tai läheisyydessä muinaisjäännöksiä tai muita suojelua vaativia arkeologisia jäännöksiä.

Maastotyö: 26.–27.4. 2022

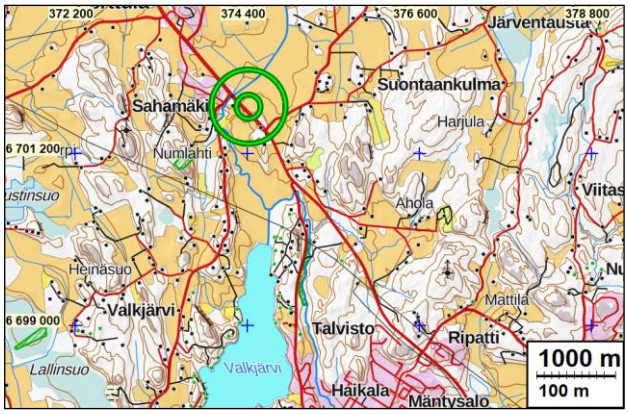
Tilaaja: Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Tutkimukset: Suni 1975 inventointi, Seppä 2006 inventointi.

Tekijät: Tutkimuksen johtaja Juuso Koskinen, apulaistutkijat: Alexander Bakhia ja Alexander Suvorov.

Löydöt: Kivikautisia ja historiallisen ajan löytöjä. Kvartsi-iskos, kvartsikaavin, palanutta luuta, palamatonta luuta, savitiivistettä ja keramiikkaa. KM43739: 1–9.

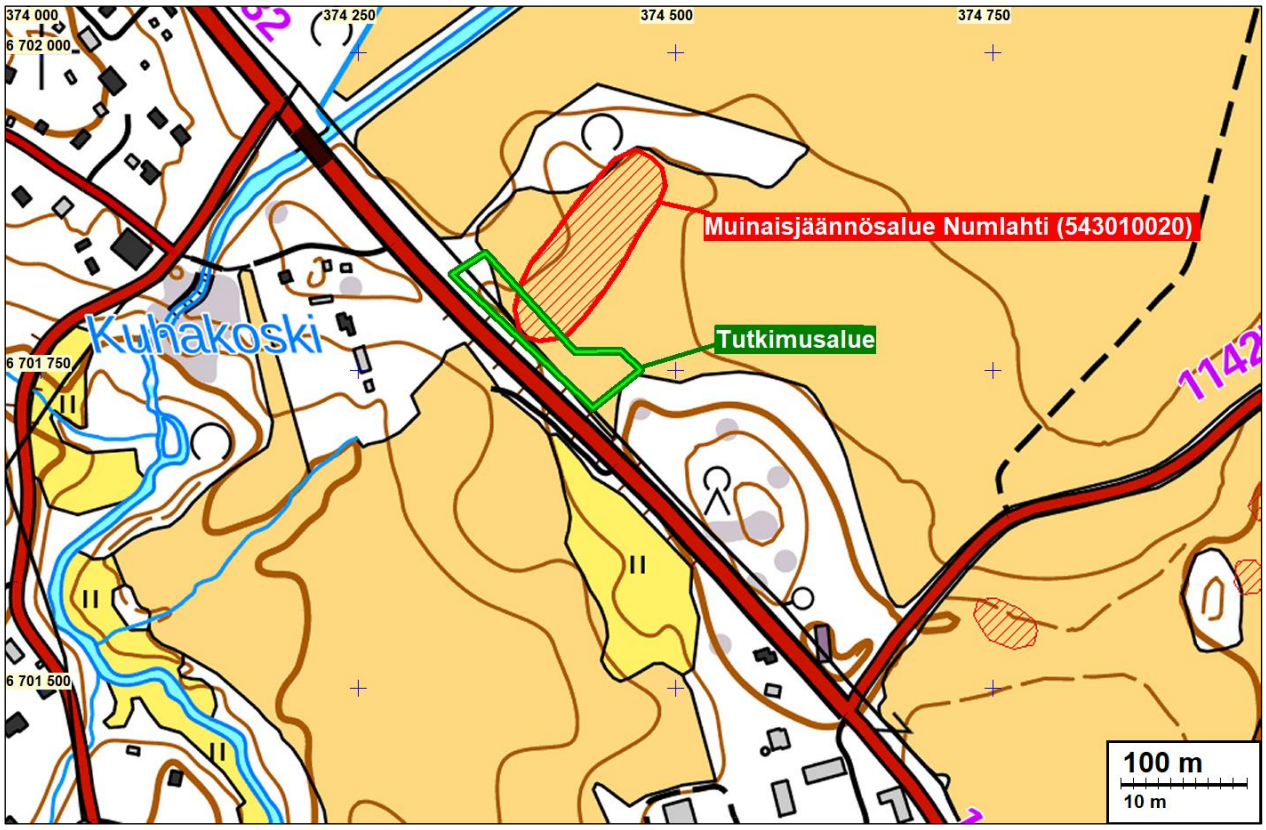
Tulos: Tutkitun alueen kaakkoispäästä löydettiin pellon kyntökerroksen alla säilynyttä kivikautista löytökerrosta ja tulenpidon jälkiä, jotka katsottiin kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Havaintojen kohta alkaa välittömästi suunnitellun tiealueen pohjoispuolelta.

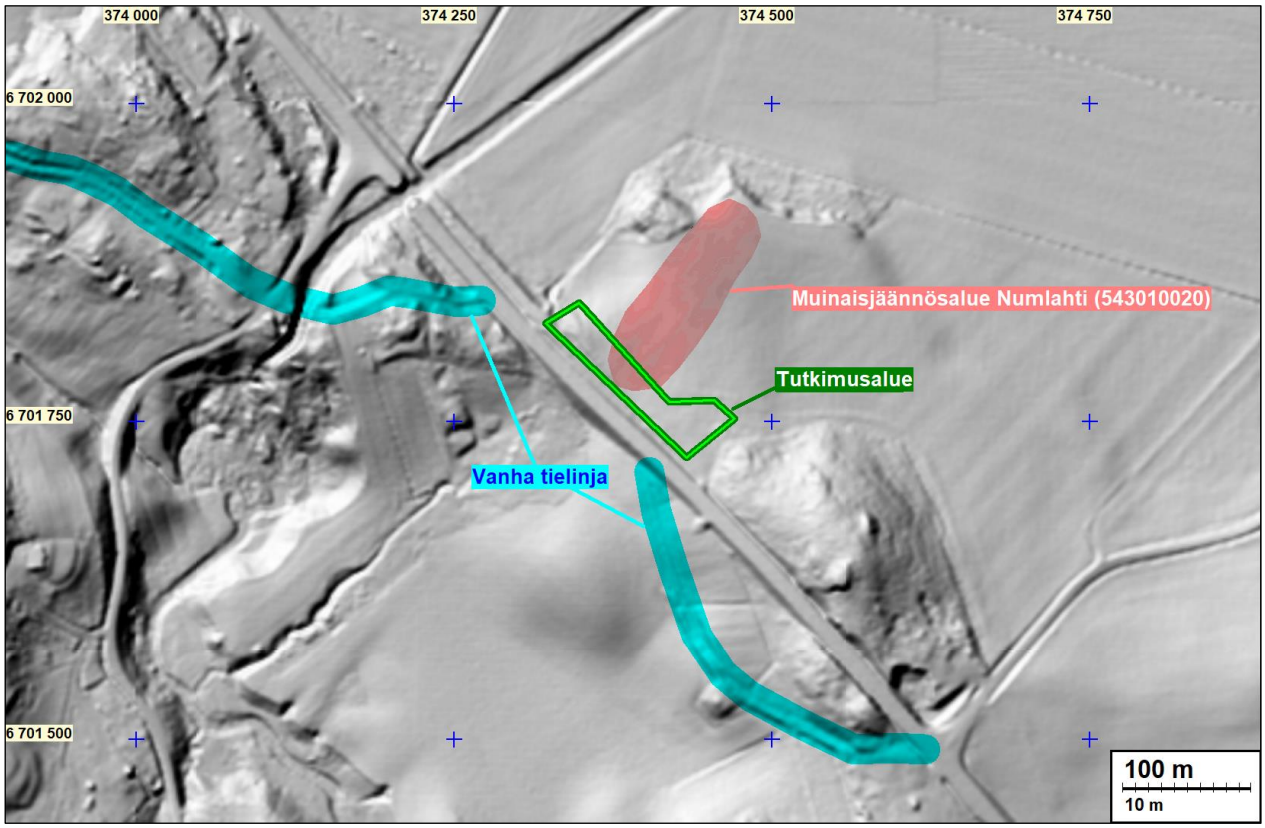
Tutkimusalueen sijainti

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN ja N2000 järjestelmissä. Paikkamittaukset on tehty VRS-RTK-laitteella. Kartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 4/2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 4/2022. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella. Kuvaaja: Juuso Koskinen.

Kartat

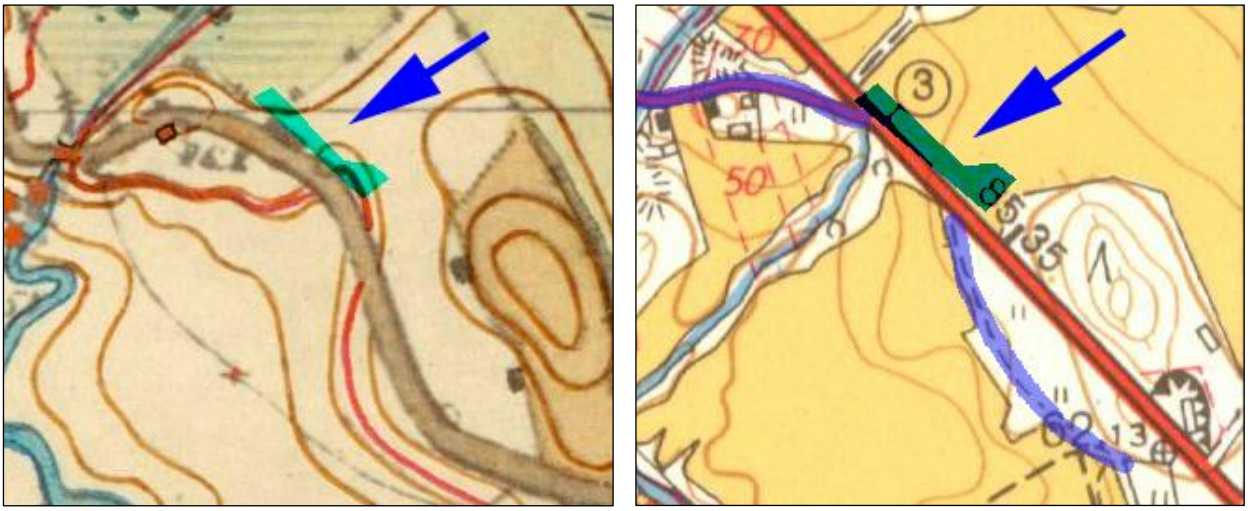
Muinaisjäännösalue ja tutkimusalue.

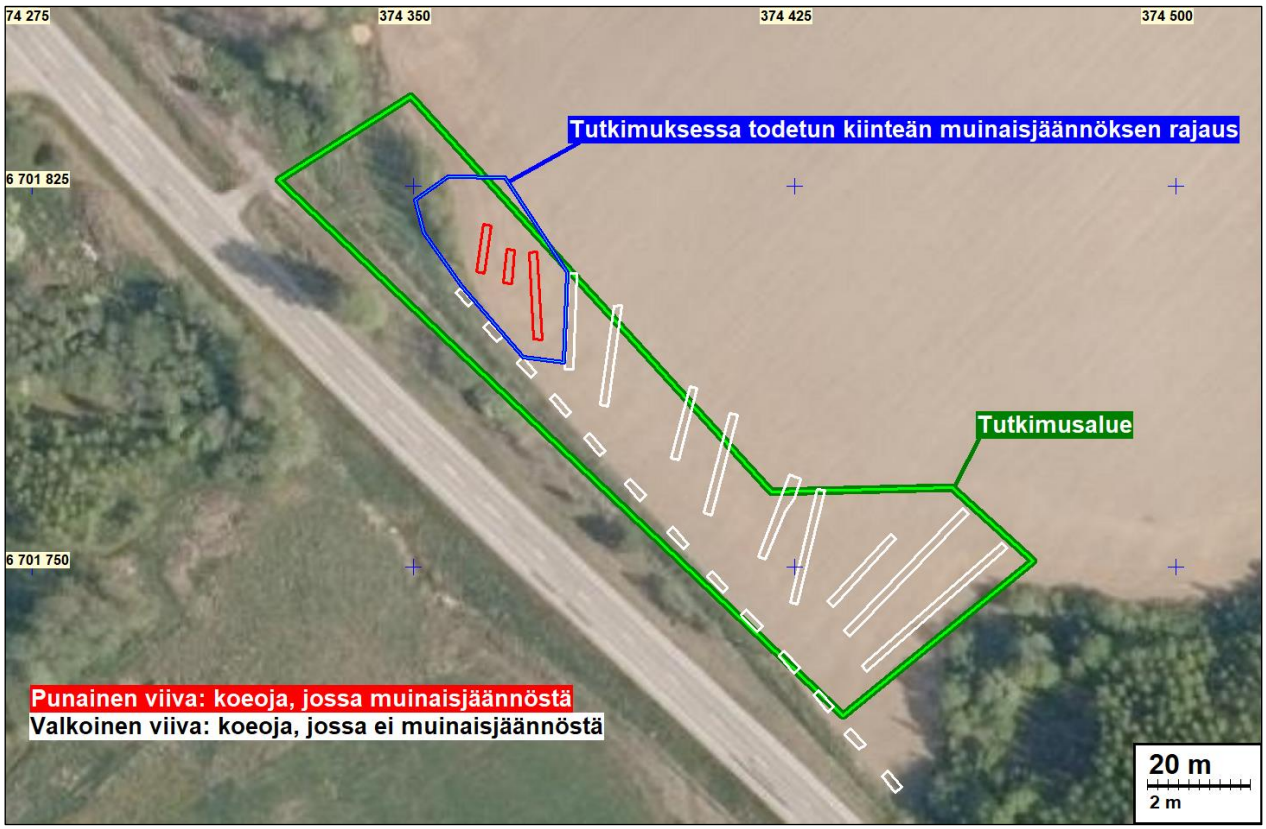
Tutkimusalueen lähiseudun laserkeilausmalli: Numlahden kivikautinen asuinpaikka sijaitsee pois lasketun Kuhajärven entisellä rantatörmällä. Parannettavan Lopentien lounaispuolella erottuu vanha tielinja, joka on merkitty vuosina 1749–1750 laaditulle kartalle.

Vasemmalla: Otos 1749–1750 laaditusta kartasta, jossa seudun läpi kulkee tie. Tutkimusalue on sinisen nuolen osoittamassa kohdassa. *Oikealla:* Tutkimusalue piirrettynä sinisellä 1840-luvulla laaditulle pitäjänkartalle. Alueen sijainti on karttavertailuun perustuva silmämääräinen arvio. Vanhan tien lisäksi tutkimusalueen tuntumassa on merkittynä pitkänomainen rakennus.

Vasemmalla: Vuosien 1871–1886 mittaukseen perustuvalla senaatin kartalla on merkittynä todennäköisesti sama rakennus ja tielinja kuin pitäjänkartalla, vaikka rakennus onkin tällä kartalla piirretty tiehen kiinni. Rakennus on merkinnän harmaasta väristä päätellen ulkorakennus. Karttavertailuun perustuva arvio tutkimusalueen kohdasta korostettuna vaaleansinisellä. *Oikealla:* Otos vuoden 1964 peruskartasta. Vanha tielinja korostettuna sinipunaisella, ja tutkimusalue tummanvihreällä. Tutkimusalueen kaakkoisreunama on tienlinjan päällä, joka oli säilynyt maastossa asvalttipäällysteisenä tienjäänteenä.

Koeojat ja todettu kiinteä muinaisjäännös.

Tarkkuusinventointi

Maantie 132:lle on suunniteltu parannustöitä, joissa tiealue tulee kivikautisen asuinpaikan Numlahti (543010020) muinaisjäännösalueen lounaisreunalle. Muinaisjäännösalueen rajaus perustuu inventoinnissa tehtyyn arvioon. Museovirasto antoi 5.9. 2019 parannushankkeeseen liittyvän lausunnon MV/134/05.02.01/2019, jossa vaaditaan muinaisjäännösalueen lounaisrajan selvittämistä arkeologisin koetutkimuksin, jotta uuden kevyenliikenteen väylän rakentamisessa vältyttäisiin muinaisjäännöksen vahingoittamiselta. Kaakkois-Suomen ELY-keskus tilasi tutkimuksen Mikroliitti Oy:ltä. Maastotyön tekivät Juuso Koskinen, Alexander Suvorov ja Alexander Bakhia, tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa 26.–27.4. 2022.

Asuinpaikka on löytynyt inventoinnissa 1975. Se todettiin pellon pinnalta löytyneiden kvartsi-iskosten perusteella, jotka olivat keskittyminä noin 180 m päässä toisistaan, suunnilleen nykyisen muinaisjäännösalueen koillis- ja lounaispäiden kohdilta. Maastonpiirteiden perusteella löytökohtien on arvioitu olevan samaa asuinpaikkaa. Pellon kyntökerroksen alaista maata ei ole tutkittu kaivauksin, eikä siinä mahdollisesti säilyneiden kiinteiden muinaisjäännösten sijainnista tai laajuudesta ole tietoa. (Suni 1975: 22–23, Seppä 2006: 79–80)

Tarkkuusinventoinnissa tutkittu tienparannusalue sijaitsee Lopentien koillispuolella, Kuhakosken ja Hongisojantien välillä. Muinaisjäännösalue on suurimmaksi osakseen suunnitellun tiealueen koillispuolella, mutta ulottuu lounaispäästään tiealueen reunalle, tutkimusalueen keskiosaan. Tutkimusalueella oleva kohta on suunnilleen sama, jolta 1975 inventoinnin toinen kvartsikeskittymä on löytynyt. Tutkimusalueella on peltoa ja käytöstä poistunutta asvalttitieta, joka kulkee käytössä olevan Lopentien rinnalla. Tutkimusalueen kohdalla oleva peltomaa laskee loivasti luoteeseen, mutta aivan luoteispäässä se jyrkentyy rinteeksi. Jyrkentyvällä kohdalla on ollut historiallisella ajalla pois lasketun Kuhajärven ranta. Tutkimusalueen luoteispäässä, vanhan asvalttitien ja pellon välissä, on myös pieni kallioinen alue, jolla kasvaa muutama puu ja siinä on kasa ilmeisestikin

pellolta raivattuja kiviä. Kohdassa on myös pellolle vievä koneluiska, jonka maata on paksulti muokattu.

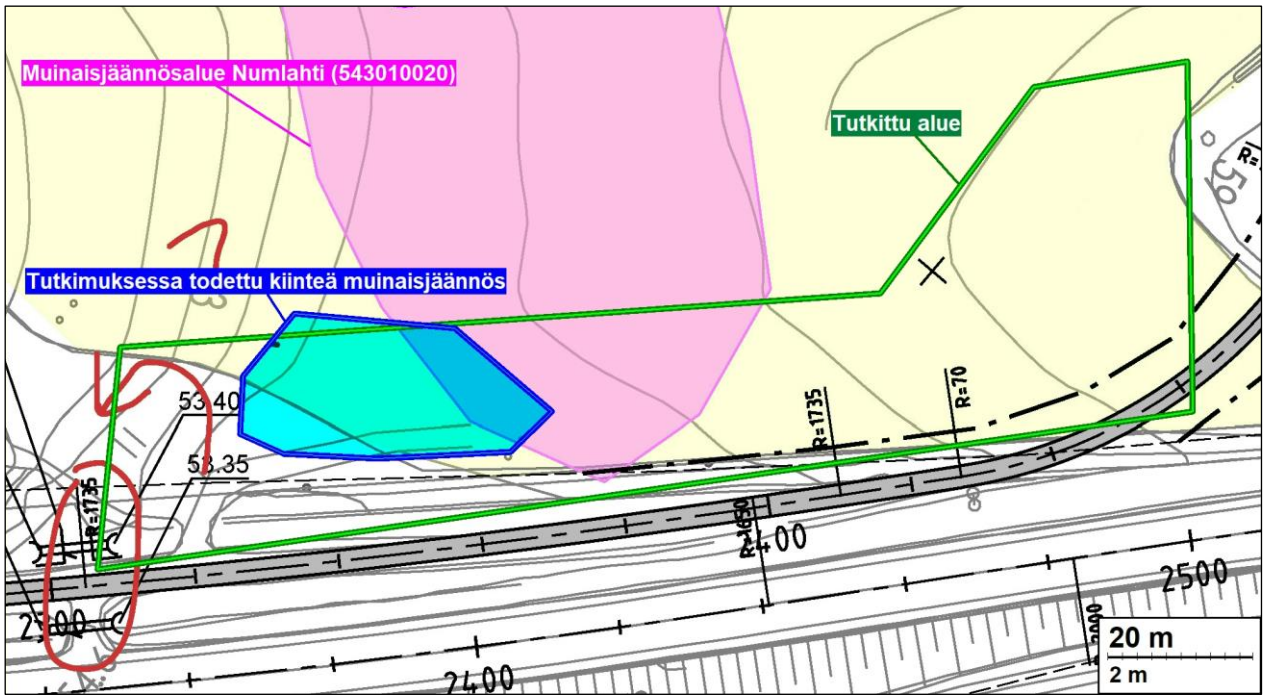
Tarkkuusinventoinnin valmistelussa käytiin läpi aluetta kuvaavia vanhoja karttoja, joiden perusteella todettiin, että varhaisimmillaan 1749–1750 laaditulle kartalle merkityn tielinjan kaarre on aikanaan todennäköisesti yltänyt tutkimusalueen kohdalle, mutta jäänyt sittemmin 1964 peruskartalle merkityn Lopentien linjauksen alle. Tutkimusalueen maastossa ei havaittu mitään vanhaan tielinjaan viittaavia maastonmuotoja, joita tutkia, eikä vanhalta tiekerrostumilta vaikuttavia jäännöksiä tullut myöskään esille alueelle kaivetuista koeojista. On hyvin todennäköistä, että vanhan tien kerrostumat ovat tuhoutuneet täysin nykyistä ja/tai käytöstä poistunutta Lopentietä rakennettaessa. Vanhan tielinjan käytöstä poistuneita osia vaikuttaa ilmalaserkeilausmallin perusteella olevan jäljellä tutkimusalueen eteläpuolisella pellolla. 1840-luvulla laaditulle pitäjänkartalle sekä vuosien 1871–1886 mittaukseen perustuvalla senaatin kartalla, tutkimusalueen tienoille on merkitty pitkänomainen rakennus, johon tarkkuusinventoinnissa löytyneen tulenpidon merkit, savitiiviste ja yksi palamaton luu, saattavat osin tai kokonaankin liittyä.

Tutkimus aloitettiin katsomalla pellon pinta läpi kivikautisten löytöjen varalta, mutta sellaisia ei näkynyt. Pellon pintaa peitti edellissyksyn puinnista jääneet laonneet korret, minkä vuoksi näkyvyys oli huono. Tutkimusalueelle kaivettiin koneella 25, noin 140 cm leveää ja noin 4–38 m pitkää koeojaa. Kaivu tehtiin varovasti, arkeologin ohjauksessa. Koneen kuljettajana oli henkilö, jolla on vuosien kokemus arkeologisista konekaivuista. Kaivu ulotettiin kaikissa löydöttömissä ojissa vähintään noin 20–30 cm pohjamaan sisään, jotta voitiin todeta, ettei kohdassa ole muinaisjäännöksiä. Muinaisjäännöksiltä vaikuttavien jäännösten tullessa esille konekaivu lopetettiin, ja jäännöksiä tutkittiin lapion sekä lastoin kaivamalla. Kaivaminen lopetettiin heti, kun jäännösten voitiin todeta olevan muinaisjäännöksiä.

Noin 20–30 cm paksun kyntökerroksen alta alkava pohjamaa oli paikoin savea ja paikoin hietaa. Kivikautisia löytöjä ja niihin mahdollisesti liittyvän tulenpidon merkkejä todettiin koeojissa 1–3. Jäännökset tulivat esille heti kyntökerroksen alaisen hietamaan pinnasta. Tulenpidon merkit, eli hiilet, palanut savi ja rapautuneet kivet voivat liittyä pitäjänkartalle ja senaatin kartalle merkittyyn rakennukseen. Rapautuneet kivet saattaisivat olla peräisin esimerkiksi riihenkiukaasta. Palanut savi voisi myös olla esimerkiksi maapohjaisen kiukaan alaista palanutta maata. Tulenpidon merkkien kohdilta löytyi palaneiden luiden lisäksi myös yksi palamaton luu, mikä viittaa myös siihen, että rapautuneet kivet saattaisivat olla peräisin historialliselta ajalta. Toisaalta tulenpidon merkit tulivat samasta kohtaa tutkimusaluetta kuin kivikautiset löydötkin, muun alueen ollessa tyhjillään niistä kummistakin. Tulenpidon jäänteitäkin on siis syytä toistaiseksi pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä. Niiden yhteys kivikautiseen löytökerrokseen voitaisiin selvittää kaivauksella, jossa jäännöksien alue avattaisiin ja tutkittaisiin kokonaan.

Käytöstä poistunutta asvalttitietä ei avattu, sillä koeojahavaintojen perusteella todettiin, ettei kivikautinen asuinpaikka ulotu sille asti. Jos kohdalla olisi ollut erillinen asuinpaikka tai löytökeskittymä, olisi sen säilyminen siinä käytännössä mahdotonta. Vuosina 1749–1750 laaditulle kartalle merkityn tien mahdollisten jäänteiden säilyminen siinä on myös hyvin epätodennäköistä. Jos asvalttitie seurailisi vanhaa tielinjaa, voisi olettaa, ettei sen perustaminen olisi välttämättä kajonnut tien vanhimpiin kerrostumiin, mutta tässä tapauksessa asvalttitie on rakennettu vanhasta tielinjasta läpi, joten on hyvin todennäköistä, että kohdan maastoa on muokattu ja tasoitettu niin, ettei vanhan tielinjan kerrostumia ole kohdalta enää erotettavissa. Niitä voi hyvinkin olla silti säilyneenä nykyisen Lopentien lounaispuolella, jossa vanha tielinja kulkee pellossa sekä hiekkatien kohdalla.

Tulos

Tutkimuksessa todettu kiinteä muinaisjäännös tilaajalta saadun suunnitelmakartan päälle piirrettynä.

Tarkkuusinventoinnissa löydettiin tutkimusalueen luoteispuoliskolta ehjää kivikautista löytökerrosta, sekä siihen mahdollisesti liittyviä tulenpidon merkkejä. Tulenpidon merkit voivat mahdollisesti liittyä myös paikalla 1800-luvulla olleeseen rakennukseen, mutta tätä ei tarkkuusinventoinnin menetelmin voitu selvittää. Niitäkin on siis syytä toistaiseksi pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä. Muualla tutkitulla alueella ei havaittu mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa.

2.5.2022

Juuso Koskinen,
Mikroliitti Oy.

Lähteet

Peruskartta. 2041 12, 1964. Maanmittauslaitos.

Pitäjänkartta. Nurmijärvi 2041 12. 1840. Maanmittauslaitos.

Senaatin kartta. Rivi IX, lehti 28, 1871-1886. Maanmittauslaitos.

Seppä, J. 2006. Nurmijärven arkeologinen inventointi. Museovirasto.

Suni, M. 1975. Nurmijärven muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto.

Wijk, E. E. S. 1749-1750. Geographisk Charta öfver Nurmjärvi Sochn uti Storfurstendömet Finland, Nylands Lähn, Borgå och Rasborgs östra Härader.

Kuvia tutkimusalueelta

Tutkimusalue kaakkoispäästä kuvattuna, ennen kaivausta.

Vasemmalla: tutkimusalue kuvattuna luoteesta, ennen kaivausta. *Oikealla:* tutkimusalueen luoteispäässä oli kallioinen kohta, jossa oli raivauskiviä. Kohta on kuvan keskellä. Sen oikealla puolella on Lopentieltä tuleva koneluiska.

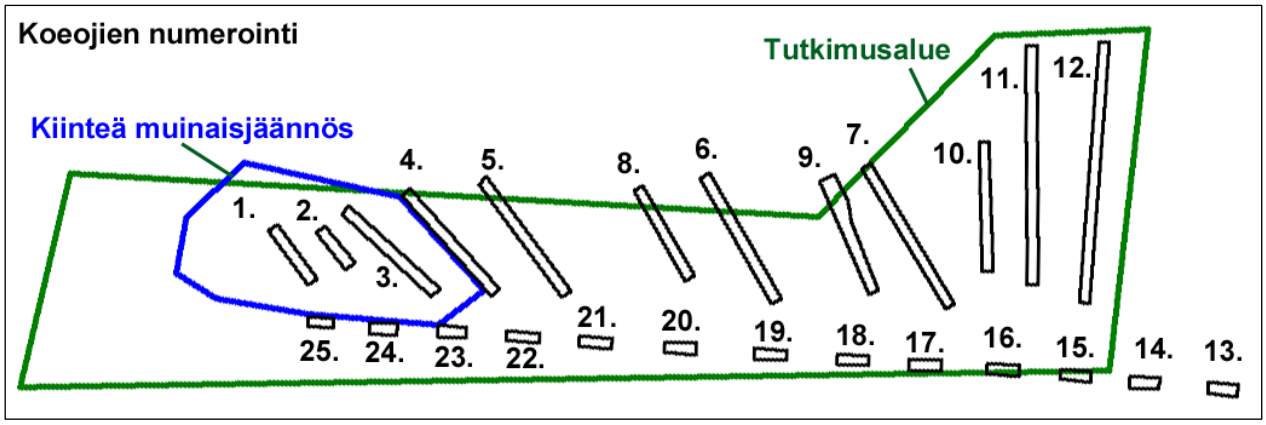

Vasemmalla: kohta, jossa vanhan tielinjan kaarre on mahdollisesti tullut tutkimusalueelle. Paikalla on käytöstä poistuneen Lopentien jäänne. *Oikealla:* tutkimusalue kaivauksen loppuessa. Kuvattu kaakosta.

Vasemmalla: tutkimusalue kaivauksen lopuksi, pohjoisnurkalta etelään kuvattuna. Etualalla koeoja 1, jossa kivikautiset löydöt olivat tiheimmillään. *Oikealla:* tutkimusalue kaivauksen lopussa, luoteesta kuvattuna.

Koeojat, havainnot ja löydöt

Koeojat

Oja	Kuvaus
1	peltomullan alaisessa hiedassa kivikautisia löytöjä ja tulenpidon merkkejä
2	peltomullan alaisessa hiedassa kivikautisia ja historiallisia löytöjä sekä tulenpidon merkkejä
3	peltomullan alaisessa hiedassa tulenpidon merkkejä ja historiallisia löytöjä
4	kyntökerroksen alla savi
5	kyntökerroksen alla savi
6	kyntökerroksen alla hieta pohjoispäässä ja savi eteläpäässä.
7	kyntökerroksen alla hieta, aivan eteläpäässä savi.
8	kyntökerroksen alla hieta pohjoispäässä ja savi eteläpäässä.
9	kyntökerroksen alla kallio pohjoispäässä ja hieta eteläpäässä.
10	kyntökerroksen alla savi
11	kyntökerroksen alla savi pohjoispäässä ja hieta eteläpäässä
13-23	kyntökerroksen alla savi
24	kyntökerroksen alla saven sekainen ja kivinen moreeni
25	kyntökerroksen alla muokattu moreeni

Löydöt

Alanro	Löytö	Koeojasta
1	2 keramiikan palaa. Huonopolttoista ja hiekkasekoitteista. Ei koristelua.	1
2	Kvartsikaavin	1
3	2 palanutta luuta	1
4	Keramiikan pala. Huonopolttoista ja hiekkasekoitteista. Ei koristelua.	1, (koekuoppa)
5	Palanut luu	1, (koekuoppa)
6	Kvartsi-iskos	1, (koekuoppa)
7	Keramiikan pala. Huonopolttoista ja hiekkasekoitteista. Ei koristelua.	2
8	Savitiiviste	2
9	Palamaton luu	4

Havainnot, eli tulenpidon merkit

nro	N	E	z	Ojassa	Löydöt	Kuvaus
1	6701811,78	374364,05	55,31	1	1-6	Rapautuneita kiviä ja hiiltä.
2	6701809,88	374368,41	55,24	2	7-8	Rapautuneita kiviä, hiiltä ja palanutta savea.
3	6701803,25	374374,18	55,23	3		Rapautuneita kiviä ja hiiltä.
4	6701798,26	374374,27	55,26	3	9	Rapautuneita kiviä ja hiiltä

Koeoja 1 ja havainto 1

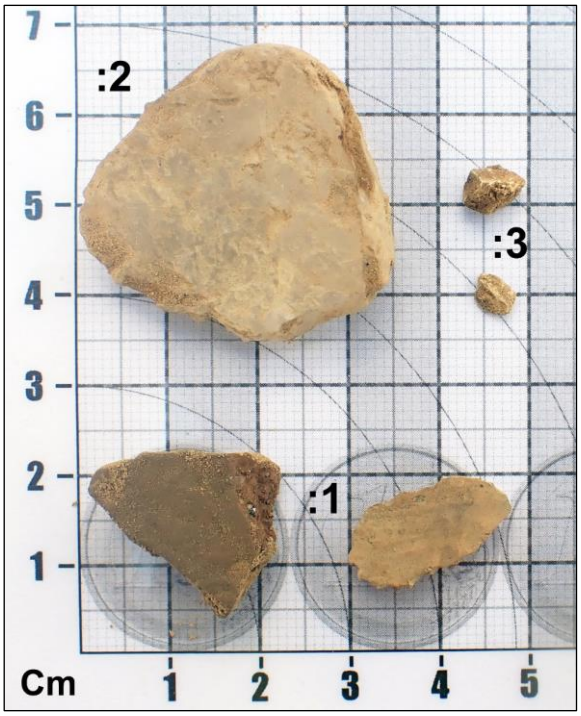
Koeojassa peltomullan alainen maa on hietaa. Hiedassa on tulenpidon merkkejä (havainto 1), jonka ympärillä on ainakin noin 50 cm säteellä ehjää kivikautista löytökerrosta.

Havainto 1: Muutama noin nyrkin tai puolikkaan kokoinen rapautunut kivi hiilensekaisessa multalaikussa, kyntökerroksen alaisen hiedan sisässä. Soikeahko multalaikku on halkaisijaltaan noin 25–40 cm. Hietamaan pinnasta, noin 50 cm säteellä kivistä, löytyi 1 kvartsikaavin, 2 palanutta luuta ja 2 sirua keramiikkaa. Keramiikka on hiekkasekoitteista ja huonopolttoista, eikä pienissä paloissa näy koristelua. Rapautuneet kivet ja löydöt tulivat esille heti peltomullan alta. Rapautuneiden kivien viereen kaivettiin 50 x 50 cm laajuinen koekuoppa, josta tuli vielä 1 palanut luu, 1 pala samanlaista keramiikkaa, kuin hietamaan pinnastakin ja 1 kvartsi-iskos. Löydöt tulivat syvimmillään noin 5 cm koekuopan yläreunan, eli hietamaan pinnan, alapuolelta. Kuoppaa kaivettiin tästä vielä 10 cm syvemmäksi. Siinä jatkui vain puhdas ja löydötön hieta.

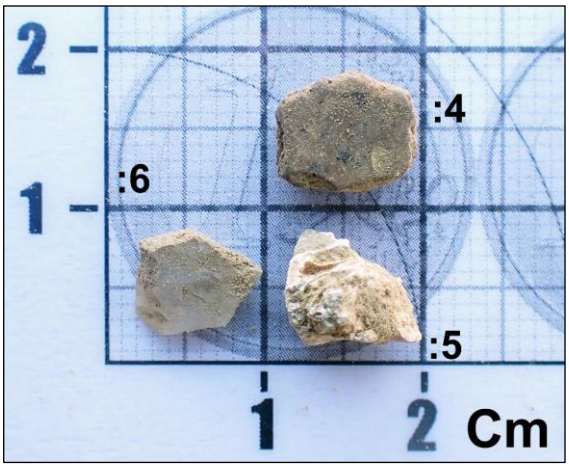
Tulkinta: **Muinaisjäännöstä.** Ehjää kivikautista löytökerrosta ja mahdollisesta liedestä levinneitä rapautuneita kiviä. Itse ehjä liesi saattaa olla koeojan ulkopuolella. Rapautuneet kivet voivat myös liittyä historialliseen aikaan ja 1800-luvun kartoille merkittyyn rakennukseen.

Vasemmalla: koeoja 1 etelään kuvattuna. Havainto 1 on ojan eteläpuoliskolla.
Oikealla: havainto 1 näkyy tummana laikkuna latan yläpuolella.

Vasemmalla: löydöt noin 50 cm säteellä havainto 1:n rapautuneista kivistä. Kvartsikaavin, kaksi sirua palanutta luuta ja kaksi palaa keramiikkaa.

Vasemmalla: havainto 1:n viereen kaivettu koekuoppa, jossa löytökerros jatkui vielä noin 5 cm kuvassa näkyvää hietamaan pintaa syvemmälle. *Oikealla:* löydöt havainto 1:n viereen kaivetusta koekuopasta. Keramiikanpala, kvartsi-iskos ja palanutta luuta.

Koeoja 2 ja havainto 2

Koeojassa peltomullan alainen maa on hietaa, jossa on tulenpidon merkkejä (havainto 2). Tulenpidon merkkien, eli multaisessa ja hiilisessä laikussa olevien rapautuneiden kivien ympärillä, noin 60 cm säteellä ehjää kivikautista löytökerrosta.

Havainto 2: Soikea laikku hiilen ja saven sekaista multaa, jossa muutamia, noin nyrkin kokoisia rapautuneita kiviä ja palaneen saven kappaleita. Myös vain osittain palaneen saven keskittymiä. Laikkua esillä ojassa halkaisijaltaan noin 50 cm ala, ja se jatkuu ojan lounaisseinämään. Laikku on puhtaan hiedan ympäröimä, ja se tuli esille heti peltomullan alta. Noin 60 cm säteellä laikusta, 1 keramiikan, 1 kappale savitiivistettä. Myös löydöt tulivat esille heti peltomullan alaisen hietamaan pinnalta.

Tulkinta: **Muinaisjäännöstä.** Samoin, kuin havainto 1:ssä.

Vasemmalla: koeoja 2 pohjoiseen kuvattuna. Latta havainto 2:n kohdalla, noin ojan puolivälissä. *Oikealla:* koeoja 2 ja havainto 2 luoteeseen kuvattuna. Taka-alalla oja 1 jossa havainto 1.

Vasemmalla: havainto 2. *Oikealla:* valkoisten nuolten kohdilla palaneen saven kappaleita.

Vasemmalla: Löydöt hietamaan pinnasta, noin 60 cm säteellä havainnosta 2. Keramiikanpala ja savitiivistettä.

Koeoja 3 ja havainnot 3 sekä 4

Koeojassa peltomullan alainen maa on hietaa, jossa on tulenpidon merkkejä (havainnot 3 ja 4).

Havainto 3: noin 1 m leveä juova mullan, saven ja hiilien sekaista hietaa, jossa on muutamia noin nyrkin kokoisia rapautuneita kiviä. Juova jatkuu koeojan poikki. Jäännös tuli esille heti peltomullan alta. Sen ympärillä on löydötöntä hietaa.

Havainto 4: laikku saven ja hiilien sekaista multaa, jossa on muutamia, noin nyrkinkokoisia rapautuneita kiviä, myös yksi noin pään kokoinen särmikäs kivi. Laikku on leveimmillään ojan lounaisseinämässä, noin 160 cm, ja suippenee ojan keskellä. Jatkuu toisen seinämän kohdalla vielä noin 60 cm leveänä. Laikun maassa yksi palamaton luu.

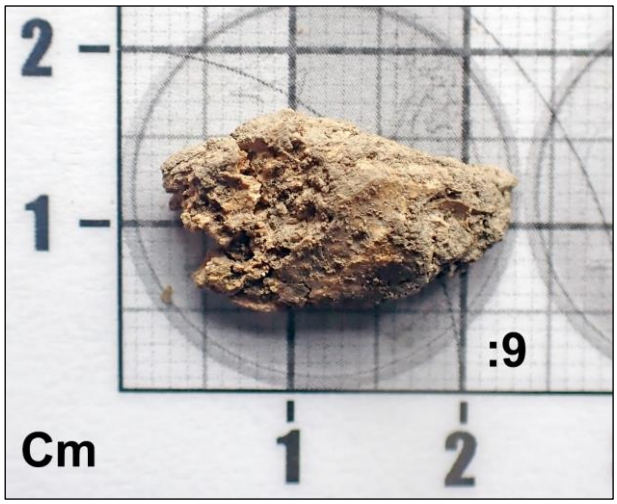
Tulkinta: **Muinaisjäännöstä.** Vaikka koeojasta ei löytynytkään yhtään kivikautista löytöä, siinä on samankaltaisia tulenpidon merkkejä, jollaisia tuli esille koeojista 1 ja 2 kivikautisten löytöjen yhteydestä. Ojan 3 tulenpidon merkkejäkin on siis ennen mahdollisia tarkempia tutkimuksia syytä pitää kiinteinä muinaisjäännöksinä, vaikka ne voivat liittyä 1800-luvun kartoille merkittyyn rakennukseenkin.

Vasemmalla: koeoja 3 lounaaseen kuvattuna. Latta havainto 3:n kohdalla. *Oikealla:* havainto 3.

Vasemmalla: koeoja 3 pohjoiseen kuvattuna. Latta havainto 4:n kohdalla. *Oikealla:* havainto 4.

Vasemmalla: palamattoman luun kappale havainto 4:n kohdalta.

Koeojat 4–25

Koeojista tuli esille vain peltomullan alaista koskematonta pohjamaata, joka oli paikoin savea ja paikoin hietaa. Tutkimuksessa paikannetun muinaisjäännöksen ja vanhan Lopentien välisessä ojassa 25 peltomullan alainen maa oli muokatun oloista, irtainta moreenia. Muokkaus liittynee Lopentieltä tulevaan koneluiskaan.

Vasemmalla: koeoja 4, muinaisjäännöstä sisältäneiden koeojien 1–3 kaakkoispuolella. Kyntökerroksen alainen koskematon pohjamaa on savea. *Oikealla:* Koeoja 25, muinaisjäännöstä sisältäneiden ojien lounaispuolella. Kohdassa on Lopentieltä tuova koneluiska, jonka maa on pinnastaan peltomultaa, ja muuten muokatun oloista moreenia.